

פרשת משפטים-שקלים

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
18:46	18:07	17:15*	י-ם
18:42	18:04	17:12	ת"א
18:43	18:05	17:13	חיפה
18:45	18:07	17:15	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 16:55

סוד הגלגול

הפרשה. אולם ניתן עוד להסביר את סוד הגלגול, שמעשיו של אדם הינם כגלגל החוזר בעולם, בני האדם חושבים שעשו דבר היום ואין לכך שום השפעה על הסביבה ועל חייהם, אבל האמת היא שיש לכך השפעה מרובה, וליתר דיוק, כל מה שקורה בעולם הינו מושפע ישירות ממעשינו, נמצא שכל מעשה, עבירה או מצוה, ישנו השלכה על חיינו, וזהו סוד הגלגול, מעשיך כעת יתגלגלו ובבוא הזמן יחזרו עליך בעתיד, וזהו רמוז גם במילה גלגול, שהיא משורש גלגל, ושתי האותיות הראשונות זהות לשתי האותיות האחרונות, לומר לאדם מה שעשית בתחילה הוא מה שאתה מביא עליך לבסוף.

ובאמת כאשר נסתכל במצוות הפרשה נראה אזהרות עם עונשים יחדו, מכה אביו ואימו מות יומת, גונב איש ומכרו מות יומת, מקלל אביו מות יומת וכן רבים, לומר לך זהו החטא וזהו עונשו, ואתה הוא הגורם לכל הבא עליך, החיים והמוות ממש בידך. וכן ראינו בפרשה (כ"א י"ג) וְאִשָּׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אָנָּה לְיָדוֹ וְשָׁמְתִי לָהּ מְקוֹם אִשָּׁר וְגַם שָׁמָּה. ולכאורה תמוה הלא הכל מאיתו יתברך, ומדוע עשה כן הקב"ה שתצא תקלה מתחת ידו של אדם ויהרוג נפש נקי מישראל. והנה רש"י במקום שואל זאת ומתריץ, ונעתיק את דבריו הנפלאים: ולמה תצא זאת מלפניו, הוא שאמר דוד כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע. ומשל הקדמוני היא התורה שהיא משל הקב"ה שהוא קדמוני של עולם והיכן אמרה תורה מרשעים יצא רשע, והאלהים אינה לידו במה הכתוב מדבר, בשני בני אדם אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד ולא היו עדים בדבר שיעידו, זה לא נהרג וזה לא גלה, והקב"ה מזמנן לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג שוגג עולה בסולם ונופל על זה שהרג במזיד והורגו, ועדים מעידים עליו ומחייבים אותו לגלות, נמצא זה שהרג בשוגג גולה וזה שהרג במזיד נהרג. עכ"ל. והרי לנו סוג של גלגול מכוון על האדם לשלם לו כפי הראוי לבוא עליו.

ואולם אין די בידיעה זו בכדי לשנות את אורח חייו של האדם, אלא האדם צריך לשנן ולזכור ולשים זאת מול עיניו תמיד, ולכן באה התורה ואמרה, ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם, שהאדם ישים לפניו תמיד את דרכי הנהגתו והשגחתו המדוקדקים של הבורא יתברך, שכל מעשיו בספר נכתבים ויבוא עליהם במשפט, וידע ויחוש את סוד הגלגול, גלגל הוא שחוזר בעולם על מעשיו, ורק אז יבוא לעבוד את ה' בלב שלם.

ואולם כמוכן שאין דבר שעומד בפני התשובה, ואם יעשה האדם תשובה הראויה לחטאיו, וסר עוונותיו וחטאתו תכופר לו, ויבוא עליו אך טוב וחסד כל ימי חייו.

פרשתנו פותחת בפסוק ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם, ואלה בויו החיבור, מה שמחבר אותנו אל הפרשה שלפניה היא פרשת יתרו, אמנם אמרו רבותינו שכל ואלה מוסיף על הראשונים, וגם כאן בא להוסיף על הראשונים, מה הראשונים ניתנו בסיני, אף אלו ניתנו בסיני. וכבר עמדנו על כך במאמר אחר מה נשתנו המשפטים משאר המצוות שהוצרכו רבותינו להשמיענו שניתנו בסיני. ואמנם נראה לבאר חיבור פרשת משפטים לפרשת יתרו בדרך אחרת, שכידוע בדרך הדרש הרשות נתונה לבאר כפי יד ה' הטובה עלינו.

ותחילה נקדים דברי רבנו יעקב אבוחצירא זצוק"ל בספרו "פתוחי חותם" שעמד על דברי רבותינו (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע, ניצחו מוטב לא ניצחו יעסוק בתורה, ניצחו מוטב לא ניצחו יקרא קריאת שמע, ניצחו מוטב לא ניצחו יזכיר לו יום המיתה, והקושיא ידועה אם כוחו של זכרון יום המיתה גדול כל כך להעביר מעל האדם עול יצר הרע, מדוע א"כ לא נזכיר את יום המיתה מן ההתחלה. ותירץ הרב זצ"ל שהתורה הקדושה מעדיפה שיעבוד האדם את הקב"ה מאהבה ולא מיראה, ולכן בתחילה אומרים לו לאדם שיעסוק בתורה, וכן שיקרא קריאת שמע, שענינם הוא מצוה וכל מצוה שמקים רצון בוראו ענינה אהבה, ואולם אם אינו מועיל אז בלית ברירה חייבים להשתמש ביראה, ואומרים לו לאדם שיזכיר לו יום המיתה, המטילה אימה על כל אדם ובודאי יועיל להוריד מעל צוארו עול יצר הרע.

ובזה חשבנו בס"ד לבאר גם את הסמיכות שבין פרשת יתרו לפרשת משפטים, שכן בפרשת יתרו קראנו על מתן תורה, ושם ה' מצוה את עם ישראל ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, וכן עוד הרבה מילים חמות ומעודדות בהם מוכיח הקב"ה את ישראל כמה קבלת התורה שקיבלו על עצמם היא כדאית להם. אולם מיד לאחר מכן באה פרשת משפטים האומרת לאדם, דע לך נאמנה שאם המילים החמות אינם מועילות, ישנם גם משפטים, הם דינים ויסורים שיכולים לבוא על האדם, ולכן נאמר ואלה המשפטים בואו החיבור, שאמנם עד עכשיו באהבה ובחיבה אבל דע שגם משפטים ישנם בעולם ואל תתעלם מהם.

ונבאר יותר, הזוהר הקדוש בתחילת פרשתנו (ח"ב דף צד ע"א) אומר: ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם, תרגום: ואלין דיניא די תסדר קדמיהון, אלה הם סדר הגלגולים, דינים שהנשמה נידונית בהם לקבל כל אחד את עונשו. עכ"ל מתורגם ללשון הקודש, ובפשטות כונתו לסוד הגלגול, מי חוזר בגלגול ועל מה חוזרים, ומה נעשה עם נשמתו ובמה היא מתגלגלת, וכל כיוצא בזה כמבואר בזוהר שם המשך

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הלכות תפלת שחרית (סיום התפילה)

"עלינו לשבח" וכדברי רבנו האר"י, אין ליתומים בלא גדול בר מצוה לומר "ברכו". ועוד שאפילו לסוברים שקדיש יתום הוא זה שלפני עלינו לשבח, מ"מ בזמנם לא היו אומרים "ברכו" אחר הקדיש, שעיקר ברכו נתקן לאומרו קודם ברכות קריאת שמע כמבואר בתשובת הריב"ש (סי' של"ד) שהובאה בב"י (סוף סי' קל"א). (ויוסף עוד דוד ח"ב ויחי אות ה').

קפו. בסיום התפילה אומרים עלינו לשבח, ויזהר לאומרו בכונה (הרמ"א בהגה סי' קל"ב סעי' ב'), והוא שבח גדול מאוד מאוד, ועל ידי זה השבח מבטלים החיצונים ואינם יכולים להתאחז בקדושה, וכל השפע שהבאנו מהעולמות העליונים על ידי התפילה יורד על ידי אמירתו בכונה (כמבואר בשער הכונות דף נ ע"ב), ולכן יזהר מאוד באמירתו לאומרו בעמידה, וכמו שרמזו הראשונים (כמבואר בכלבו סי' ט"ז ועוד) שהמילה "עלינו" בגימטריא "ומעומד", והיינו שיעמוד במקומו ולא שילך ויטייל בעת אמירתו, וכ"ש שלא ילך לדרכו ויצא מבית הכנסת.

קפו. לדעת מרן (סי' ק"ג סעי' ג') והרמ"א (סי' נ"א סעי' ז'), אסור לכרוע בעלינו לשבח באומרו ואנחנו (כורעים ומשתחוים, מפני שלא תיקנו חכמים כריעה שם, וכל שכורע במקום שלא תיקנו חכמים לכרוע, נראה כמוציא לעז על דברי חכמים. ולדעת המ"א (סי' ק"ג ס"ק ג') צריך לכרוע, שלא יהא נראה ככופר במי שהציבור משתחוים לו, אך יכרע כריעה מועטת. ולדעת הט"ז (סי' ס"ק ד'), אינו חייב לכרוע, אך אם ירצה יכול לכרוע אפילו כריעה גדולה. ומדברי רבנו האר"י (סי' מבואר שצריך לכרוע וכדברי המ"א, ונתן בזה טעם ע"פ הסוד שעל ידי הכריעה יורד אור מקיף ומסלק החיצונים מכל העולמות ועל ידי זה יורד השפע הבא מן התפילה בשלימות לעם ישראל, וכן הוא המנהג כיום אצל כל קהילות ישראל. (ויוסף עוד דוד ח"א כי תשא ד').

קפה. באמירת "ואנחנו משתחוים" צריך לכרוע מעט בהרכנת ראשו ומעט מגופו, ולא להשתחוות על הארץ בפישוט ידיו ורגליו, ומה שתפסו לשון השתחויה, מפני שיש במשמעותו גם לשון הודאה, וגם כי דרך המודה ומשבח לחבירו על טובה שעשה לו, שיעשה קצת השתחויה. ועוד שהרכנת הראש היא בכלל השתחויה, כי היא באמת השתחויה במקצת. (ויוסף עוד דוד ח"א כי תשא ו). וכתב בספר תורה לשמה (סי' מ"ח) כי בעת אומרו "ואנחנו משתחוים" שב"עלינו לשבח", טוב לשהות בהרכנת ראשו שעור שיאמר פסוק ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו. ואני הד"ל שיערתי זה השיעור לפי מספר המילים ומנין האותיות שבפסוק זה, שיש בו י"ג מילים ונ"ה אותיות, ולפי מספר האותיות יכרע עד "נוטה שמים" ולפי מספר המילים יכרע עד "ויוסד", וטוב לכרוע עד "ויוסד ארץ" להשלים הענין, ויש סמך לזה בדברי רבנו האר"י. (ויוסף עוד דוד ח"א כי תשא ה').

קפג. נהגו לומר קדיש לאחר פיתום הקטורת קודם עלינו לשבח, והוא נקרא קדיש יתום, מפני שתיקנוהו בשביל היתומים שיאמרוהו (אגור סי' של"ד), וכן מבואר בדברי רבנו האר"י (שער הכונות דף טו עמודה ב') שקדיש זה נקרא קדיש יתום, מפני שאין בו צורך לעלית וירידת העולמות כמו שאר הקדישים, ותיקנו אותו רק מפני היתומים שיאמרו קדיש לעילוי נשמת אביהם ואימם. [וכן הוא בכל הראשונים, ושאר כל הקדישים הינם על סדר התפילה (כמבואר בדברי הראב"ד שהובאו בב"י ריש סי' נ"ה, ובדברי רבנו האר"י הנ"ל), ומי שעולה שליח צבור אומרם אפילו שיש לו אב ואם, ואע"פ שנוהגים היתומים כיום לומר גם קדיש הודו וקדיש אחר מזמור שיר של יום ואחר עלינו לשבח, מ"מ אינו מיוחד בדוקא להם, וכל מי שעולה שליח צבור יכול לאומרו אלא שנהגו עם היתומים בעין טובה לזכותם באמירת הקדישים הללו].

קפד. אם אין יתום תוך שנתו שיאמר הקדיש, יאמר אותו מי שאין לו אב או אם אפילו שאינו תוך שנתו, (הרמ"א בהגה יו"ד סי"ס שע"ו). ואם אין יתום בבית הכנסת, או שישנם אבל אינם רוצים לומר (מחמת שחוששים שיטעו לומר שהם אבלים תוך שנתם, או מכל סיבה אחרת), השליח צבור יכול לאומרו ואין בזה שום חשש, שסוף כל סוף הוא תוספת מרבתינו אלא שאינו חובה כמו שאר הקדישים, ורק אם יודע שהוריו מקפידים על כך לא יאמר קדיש זה, (שו"ת מהרי"ל סי' כ"ה וס"ג), [ומשמע ממהרי"ל שאין צריך להודיעם שהוא אומר קדיש ולשאול אותם אם מקפידים, ורק אם יודע בירור שהוריו מקפידים לא יאמר], ומ"מ לא יבטלו אמירתו ויאמרהו מישהו אחר שהוריו אינם מקפידים. (ויוסף עוד דוד ח"ב ויחי אות א'). [שכן נראה מדברי כמה ראשונים שקדיש זה הוא גם כן על סדר התפילה ורק הקדיש שאחר עלינו לשבח אינו מסדר התפילה ועליו אפשר לוותר, שאם אין יתום שיאמר אותו שלא יאמרוהו, ועיין עוד בהלכה הבאה].

קפה. יש אומרים שיתום קטן שאינו בגיל בר מצוה אינו יכול לומר קדיש לבד (פרי חדש או"ח סי' ס"ט ס"ק א'), ויש אוסרים דוקא בקטני קטנים אבל בני חינוך אפילו שאינם בני מצוה מותרים לומר קדיש (שו"ת דבר שמואל סי' ש"א), ויש להחמיר כמותם לכתחילה (משנ"ב סי' נ"ה ס"ק ד'), ולכן קטן שרוצה לומר קדיש יתום לכתחילה מישהו גדול בר מצוה יאמר איתו את הקדיש. ואולם אין זה מעכב שדעת הרבה ראשונים שקטן יכול לומר קדיש יתום אפילו אין גדול שאומר עימו. ומ"מ נראה שכל זה דוקא לענין אמירת הקדיש, אבל ה"ברכו" אסור לו לקטן לומר "ברכו", שזה חובה ודבר שבקדושה (כמבואר במגילה כ"ג), ויאמר את זה מישהו גדול. [ומה שכתבו הראשונים הנ"ל שהקטן אומר קדיש מוכח מדבריהם שקדיש זה שהיה אומר היתום הוא הקדיש האחרון לאחר "עלינו לשבח" שאין אחריו "ברכו", אבל כיום שהקדיש שהיתומים נוהגים לומר הוא הקדיש שלפני